

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра країнознавства та туризму

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана
з навчальної/наукової роботи

«11» вересня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Студії з політичної географії
та географічного країнознавства

для здобувачів освітньо-наукового рівня

«Доктор філософії»

галузь знань	10 Природничі науки
освітній рівень	третій (освітньо-науковий)
спеціальність	106 Географія
освітньо-наукова програма	<u>Географія</u>
спеціалізація	«Економічна та соціальна географія»
вид дисципліни	вибіркова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2020/2021
Період навчання	2 курс
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладач: проф. Яценко Борис Павлович (лектор)

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.

КИЇВ – 2020

Розробник:

д. геогр.н., професор **Яценко Борис Павлович**, професор кафедри
країнознавства та туризму

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувачка кафедри країнознавства та
туризму

 проф. О.О. Любіцева
Протокол № 1 від «31» серпня 2020 р.

Схвалено науково - методичною комісією географічного факультету

Протокол № 5 від «11» вересня 2020 року

Голова науково-методичної комісії проф. С.П.Запотоцький

« 11 » вересня 2020 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Студії з політичної географії та географічного країнознавства» є ознайомлення аспірантів з основними теоретичними засадами географічного країнознавства (як системної науки) та політичної географії (як науки про взаємодію політосфери з інтегральним геопростором) в умовах глобалізації та інформаційно-технічної революції. Предмет навчальної дисципліни – формування системи уявлень про основні закономірності територіально-політичної організації сучасної світосистеми і її складових.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. **Успішне опанування курсів** «Методи країнознавчих досліджень», «Основи географічного країнознавства», «Політична географія», «Глобальна політична географія», «Геоглобалістика».
2. **Знати теоретичні основи** бакалаврських та магістерських курсів навчальних програм по географічному країнознавству та основам неолітичної географії.

3. Анотація навчальної дисципліни.

В будові навчальної дисципліни «Студії з політичної географії та географічного країнознавства» три складових: країнознавчий та політико-географічний кейси з матеріалами теоретичного характеру обрамлені вступною лекцією і двома науковими семінарами, в яких розглядається легка наукового пошуку в сув'язі країнознавство – політична географія – геополітика. В країнознавчому блоці подано теоретичний матеріал, що розкриває принципи і основні об'єкти досліджень держави і світосистеми, роль цивілізаційного і світосистемного підходів в країнознавстві, схему досліджень держави або регіону з позицій географічного країнознавства. В політико-географічному – структура і цілі досліджень в політгеографії, основні політико-географічні реалії держави (територія, кордони, політико-географічне положення тощо), її геополітичне позиціонування та національні інтереси

4. Завдання (навчальні цілі).

Науковці рівня «доктор філософії» з поглибленою підготовкою з країнознавчих та політико-географічних досліджень мають оволодіти **інтегральною компетентністю**, а саме **«здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики»**. Дані фахівці найбільш підготовлені до виконання дослідницьких та пошукових робіт в науково-дослідних, практичних та аналітичних підрозділах **а)** державних та регіональних установ (система територіального управління), **б)** комерційних фірм, що ведуть зовнішньо-економічну діяльність, **в)** суспільно-політичних організацій (ЗК1 – ЗК10) та **г)** викладачами у вищій школі. Вони мають володіти всім обсягом **загальних компетентностей**, зокрема формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору; набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, пошуку та критичного аналізу інформації, управління науковими проектами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності; опанування іноземної мови в обсязі достатньому для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності, та **фаховими компетентностями** спеціалізації «економічна та соціальна географія» (ФК 1 – ФК 12).

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумков ій оцінці з дисциплін и
Код	Результат навчання			
1.1	Знати при формулюванні і науковому дослідженні країнознавчої або політгеографічної проблеми закономірності формування та взаємодії елементів системи геопростір - територія - географічні місця на різних географічних рівнях.	<i>Лекція</i>	<i>Тест</i>	<i>до 10%</i>
1.2.	Знати потрібні для цього сучаснютеорію, методологію та методи суспільно-географічних та політико-географічних досліджень.	<i>Експериментальна, творча робота</i>	<i>Звіт, екзамен</i>	<i>до 40%</i>
1.3.	Знати питання організації і форми здійснення викладання суспільно-географічних та політико-географічних дисциплін у вищій школі.	<i>Самостійна робота</i>	<i>Кейс-задача</i>	<i>до 5%</i>
2.1	Вміти оперувати інформацією про закономірності формування та взаємодії елементів геопросторових та територіально-політичних систем при проведенні наукових розвідок з країнознавства або політгеографії та геополітики в підприємствах, які ведуть зовнішньоекономічну або зовнішньополітичну діяльність.	<i>Семінарське заняття</i>	<i>Виступ на семінарі, бесіда, дискусія</i>	<i>до 40%</i>
2.2	Вміти здійснювати навчальний процес у вищій школі використовуючи сучасний передовий доробок світових і національних наукових шкіл країнознавства та політичної географії	<i>Семінарське заняття</i>	<i>Презентація</i>	<i>до 5%</i>

Примітка: 1% = 1 балу

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2	1.3	2.1	2.2
ПРН 1. Мати знання з питань організації і форм здійснення в сучасних умовах наукового та навчального процесів, їхнього наукового, навчально-методичного та нормативного забезпечення	+	+	+		
ПРН 2. Формулювати з нових дослідницьких позицій робочі гіпотези досліджуваної проблеми та загальну методологічну базу власного наукового дослідження, усвідомлювати його	+	+	+		

актуальність, мету і значення для розвитку інших галузей науки.					
ПРН 3. Ініціювати, організувати та проводити комплексні дослідження в галузі науково-дослідницької та інноваційної діяльності, які приводять до отримання нових знань.	+	+	+		
ПРН 4. Обґрунтовувати необхідність і обсяги експериментальних досліджень; працювати на сучасному обладнанні, обробляти результати експериментів; аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати проведених експериментів і досліджень; робити висновки на основі одержаних досліджень	+	+	+		
ПРН 5. Проводити опрацювання наукових та інформаційних джерел при підготовці занять, застосування активних методик викладання професійно-орієнтованих дисциплін відповідного фахового напрямку та дисциплін фундаментального циклу	+	+	+		
ПРН 6. Вміти професійно презентувати результати своїх досліджень на міжнародних наукових конференціях, семінарах, практичне використання іноземної мови (в першу чергу - англійської) у науковій, інноваційній діяльності та педагогічній діяльності.				+	+
ПРН 7. Діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо і на основі етичних міркувань (мотивів).				+	+

7. Схема формування оцінки:

7.1. Форми оцінювання студентів: рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами роботи на семінарах, написання 2 підсумкових контрольних робіт, бліц опитувань, тестів, аналітичних записок та підготовки презентації.

- **семестрове оцінювання:**

1. Робота на семінарах (виступи на семінарі, бесіда, дискусія) (РН 1.3, 2.1) – 40 балів
2. Самостійна робота (кейс-задача) (РН 2.1) – 5 балів
3. Підсумкові контрольні роботи (тест) (РН 1.1) – 10 балів
4. Презентація (РН 2.2) – 5 балів

- **підсумкове оцінювання** у формі екзамену. На екзамені проводиться захист підготовленого звіту та поточні питання.

Максимальна кількість балів на екзамені – **40 балів**, **мінімальна** кількість балів, які додаються до семестрових – **24 бали** (60% від максимальних балів, що відводяться на екзамен). У випадку коли студент на екзамені набрав менше вказаної кількості балів вони не додаються до семестрової оцінки (незалежно від кількості балів, отриманих під час семестру), в екзаменаційній відомості у колонці “бали за екзамен” ставиться “0”, а в колонку «результуюча оцінка» переноситься лише кількість балів, отриманих під час семестру.

Студенти, які набрали впродовж семестру меншу кількість балів ніж критично-розрахунковий мінімум – 20 балів, до складання екзамену не допускаються. Рекомендований мінімум для допуску до екзамену – 36 балів.

	Семестрова кількість балів	Екзамен	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	36	24	60
Максимум	60	40	100

7.2. Організація оцінювання:

Оцінювання здійснюється впродовж семестру усіх видів роботи, включаючи і

самостійну роботу.

У курсі передбачено дві змістовних частини. Заняття проводяться у формі лекцій та семінарських занять, передбачені індивідуальні завдання з проблематики дисципліни. Завершується дисципліна складанням екзамену.

Упродовж семестру після завершення відповідних тем (див. тематичний план дисципліни) проводяться підсумкові контрольні роботи (перша включає теми 1-4, друга – 5-8). Підсумкові контрольні роботи проводяться у формі тестів та відкритих запитань і покликані виявити знання і навички отримані при опануванні відповідних тем.

На лекціях та семінарських заняттях для виявлення рівня засвоєння відповідних знань впродовж семестру проводять бліц опитування, які у підсумку формують до 10% оцінки.

Семінарські заняття проходять згідно робочої навчальної програми за передбаченим розкладом. Робота на семінарі оцінюється день в день. Відпрацювання пропущених семінарів не передбачається.

Робота під час семінару також включає:

- участь в обговореннях актуальних теоретичних і прикладних проблем геоконфліктології та подання аналітичних записок (до 5 балів сумарно; за розкладом семінарських занять; записки подаються і оцінюються день в день);
- презентацію результатів індивідуального наукового дослідження конкретного конфлікту: передумови, учасники, перебіг, наслідки, перспективи (1 презентація, яка оцінюється у макс. 10 балів; презентації відбуваються за розкладом семінарських занять, починаючи з 1 квітня (тематика і графік презентацій узгоджується попередньо)). Оцінювання презентації відбувається за такими критеріями:
 - змістовна частина і розкриття теми – до 5 балів;
 - мультимедійна складова і подача результатів дослідження – до 3 балів;
 - відповіді на запитання – до 2 балів.

Умови проведення екзамену подані вище.

7.3.Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

**8. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	практичні заняття	самостійна робота
1	Взаємозв'язок наукового пошуку в країнознавстві політичній географії та геополітиці.	2	--	--
2	Країнознавство як наука. Структура сучасного географічного країнознавства	2	--	8
3	Цивілізаційний та світосистемний (глобалізаційний) підходи в країнознавстві	2	--	8
4	Суверенна держава і недержавні утворення у складі світосистеми.	2	--	8
5	Схема країнознавчого дослідження.	2	--	8
6	Еволюція країнознавчої думки і сучасні осередки наукових досліджень	--	2	16
7	Політична географія як наука. Структура сучасної політичної географії.	2	--	8
8	Геопросторові реалії держави в політгеографії: територія, кордони, політико-географічне положення.	2	--	8
9	Суверенна держава на політичній карті світу: геопросторове позиціонування і національні інтереси.	2	--	8
10	Геополітична структура сучасного світу	2	--	8
11	Еволюція наукового пошуку в політичній географії і сучасні осередки наукових досліджень	--	2	16
	ВСЬОГО:	18	4	96

Примітка: слід зазначити теми, винесені на самостійне вивчення

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

Лекцій – **18 год.**

Практичні заняття – **4 год.**

Консультації – **2 год.**

Самостійна робота – **96 год.**

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

А. Основна:

Країнознавство

1. Географічне країнознавство: підручник // за наук. ред. Я.Б.Олійника, Б.П.Яценка. – К., ВПЦ «Київський університет», 2015, с. 912.с.
2. Мироненко Н.С. Страноведение: теория и методы. Учебное пособие для вузов.- М.: Аспект Пресс, Москва, 2001.
3. Пістун М.Д. Основи теорії суспільної географії. Навчальний посібник. К. 1996, 230 с.
4. Сюткін С.І. Політична географія : навчальний посібник / С.І. Сюткін; Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка. – Суми : ТОВ «ВПЦ «Фабрика друку», 2017. – 120 с.
5. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії: Навчальний посібник. – Одеса: Астропринт, 2001. – 560с.
6. Шаблій О.І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. Львів, 2001.
7. Яценко Б.П., В.К., Бабарицька (Кіптенко). Країнознавство. Основи теорії. Київ, Либідь, 2009, 312 с.

Політична географія

8. John Agnew. Making Political Geography. Oxford University Press, London, 2002.
9. Дністрянський М.С. Політична географія та геополітика України. Навчальна книга. Тернопіль, 2010.
10. Колосов В.А., Мироненко Н.С. Геополитика и политическая география: Учебник для вузов.- М.: Аспект Пресс, Москва, 2001.
11. Михайлова Н. П. Географія та історія світових релігій: навч.-метод. посібник / Н.П. Михайлова, В.В. Яворська, О.Ю. Єрстова, Н.Є. Нефедова, А.М. Шашеро. – Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2019. – 156 с.
12. Політична географія і геополітика. За ред. Б.П.Яценка.-К.: Либідь, 2007.
13. Стафійчук В.І. Політична географія світу: Навчальний посібник – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. – 306 с.
14. Трохимчук С.В., Федунь О.В. Політична географія світу. Київ, «Знання», 2007, 414 с.
15. Яценко Б.П. Політична географія. – К. Інститут сходознавства, 2005, 220 с.

Б. Додаткова:

Країнознавство

16. Гарм де Блій, Географія. Світи, регіони, концепти [Geography. Realms, Regions, and Concepts] / Г. де Блій, Пітер Муллер, Олег Шаблій ; [пер. з англ.: Д. Олесневич та ін.]. – Київ: Либідь, 2004. – 738 с.
17. Смаль В. В. Трансформація господарства постіндустріальних країн: наукові засади суспільно — географічного дослідження: [монографія] / Смаль В. В. — Ніжин: ПП Лисенко М. М., 2011. — 370 с.
18. Геополітичні сценарії розвитку і Україна / За ред. А.С.Філіпенка, К. «Академія», 2010, с. 328.
19. Барановський М.О. Економічна та соціальна географія України: реальний сектор економіки. Ніжин, 2018, с. 376.
20. Мезенцев К.В., Підгрушний Г.П., Мезенцева Н.І. Регіональний розвиток України. – К.: 2014, с. 132.
21. Туристичне країнознавство. За ред. О.О.Любіцевої. – К. «Альтерпрес», 2008.
22. Стафійчук В.І., Малиновська О.Ю. Туристичне країнознавство. – К. «ВПЦ Київського університету», 2016.

23. Яценко Б.П. Структура господарства Японії. Ін-т Сходознавства НАНУ, К. 2006, с. 254.
24. Manuel Castells The rise of the network society summary (with a new preface) // Wiley-Blackwell? 2009, 656 pages.
25. Paul Krugman, Geography and Trade. – 1991, 156 pp.

Політична географія

26. Збігнєв Бжезінський. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи / З англ. переклала Олена Фешовець. — Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000.
27. Генрі Кіссінджер, Світовий порядок. Роздуми про характери націй в історичному контексті [World Order. Reflections on the Character of Nations and the Course of History]. [укр. переклад у видавництві «Наш формат», 2017 р.] - Penguin Books Limited, 2014.
28. Колосов В.А. Политическая география: проблемы и методы.- Ленинград: «Наука», 1988, 190 с.
29. A Companion to Political Geography. Ed. by J. Agnew, K. Mitchell, G.Toal. Blackwell Publ. Oxford, 2008.
30. Kewin R. Cox. Political Geography: Territory, State and Society. Blackwell Publ. Oxford, 2002.
31. C. Gellaher, C. Dahlman, M. Gilmartin, A. Mountz. Key Concepts in Political Geography, SAGE, London, 2012.
32. Martin Jones, R. Jones, M. Wood. An Introduction to Political Geography: Space, Place and Politics. Routledge, London, 2004.
33. Josef S. Nye. The future of Power. Publ. Affairs N.Y. 2011.
34. Peter Taylor, Colin Flint. Political Geography. World-Economy, Nation-State and Locality. Pearson Education. Edinburg, 2011.
35. Збігнєв Бжезінський. Стратегічне бачення: Америка і криза світової влади [Strategic vision: America and the crisis of global power]. / Переклала з англійської Ганна Лелів. Львів, «Літопис», 2012. — 168 с.